

Michelle Anthony a absolvit *cum laudae* cursurile Universității Brown din SUA, unde s-a specializat în studiul educației. Are o diplomă de master în studiul copilului și a obținut titlul de doctor în psihologia dezvoltării de la Universitatea din California, Berkeley. A lucrat în calitate de specialist în probleme de învățare atât cu copiii tipici, cât și cu cei cu întârzieri în dezvoltare. Este profesor universitar și are o activitate prolifică în calitate de speaker la conferințe dedicate educației și dezvoltării. I s-a acordat o rubrică permanentă în cadrul revistei *Parent and Child*, unde publică articole de analiză.

Reyna Lindert s-a specializat în dezvoltare umană și studii despre familie la Universitatea Cornell din SUA, pe care a absolvit-o cu onoruri. În calitate de doctor în psihologia dezvoltării, titlatură obținută la Universitatea din California, Berkeley, organizează workshopuri interactive de parenting și facilitează comunicarea în activitățile terapeutice de grup. A întemeiat, alături de Michelle Anthony, organizația Wide-Eye Learning cu scopul de a ușura procesele de comunicare și de învățare dintre părinți și copii.

MICHELLE ANTHONY
REYNA LINDERT

Și fetițele *pot fi* răutăcioase

PATRU PAȘI CA SĂ COMBAȚI
BULLYINGUL DINTRE FETE
ÎN ȘCOALA PRIMARĂ

Traducere din engleză
de Ioana-Raluca Flangea

CUPRINS

<i>Mulțumiri</i>	9
<i>Notă către cititori</i>	11
<i>Despre autoare</i>	13

PARTEA I: BAZELE CELOR PATRU PAȘI

1. Ascensiunea cruzimii în interacțiunile dintre copii	19
2. Cum pot să îmi ajut fiica, eleva sau clienta?	39
Ce este bullyingul?	40
Așezarea temeliei	43
Confruntarea cu situații dificile	44
Cum urmezi Planul în Patru Pași	45
Pasul 1: Observă	46
Pasul 2: Conectează-te	48
Pasul 3: Îndrumă	53
Pasul 4: Sprijin-o să acționeze	57
Cum integrezi cei Patru Pași	63
Cât va dura acest proces?	65
3. Gândește, dă mai departe, acționează	
Banca de activități a Părții I	67
Pasul 1: Observă	68
Pasul 2: Conectează-te	70
Pasul 3: Îndrumă	74
Pasul 4: Sprijin-o să acționeze	80

4.	Umăr la umăr: Cele mai bune prietene, cei mai mari dușmani...	89
	Lupta pentru supremație.....	90
	Când cele mai bune prietene se despart.....	104
	Prietenii de tip yo-yo.....	115
5.	A face parte din gașcă.....	133
	Când fetelor le este greu să se integreze.....	134
	Când fetele sunt îngrijorate pentru că sunt diferite.....	145
	Când fetelor le este greu să se conformeze grupului.....	156
	Când grupul se întoarce împotriva copilului tău.....	168
6.	Toate fetițele pot fi răutăcioase: Ce faci când fiica ta se comportă urât.....	183
	Fiecare poveste are două versiuni.....	184
	Puternicul miraj al popularității.....	198
	Când fetelor le este greu să se armonizeze cu grupul.....	213
7.	Gândește, dă mai departe, acționează. Banca de activități a Părții II.....	230
	Pasul 1: Observă.....	230
	Pasul 2: Conectează-te.....	233
	Pasul 3: Îndrumă.....	236
	Pasul 4: Sprijin-o să acționeze.....	243
PARTEA III: CONCLUZII		
8.	Folosește cei patru pași acasă, la școală sau în cabinet.....	257
	Faceți față împreună problemelor de tot soiul.....	260
	Fă-o să simtă că nu este singură.....	263
	Anexe.....	265
	Note.....	273

I. ASCENSIUNEA CRUZIMII ÎN INTERACȚIUNILE DINTRE COPII

Cu toții am auzit până acum fraza „Fetele sunt rele – sau cel puțin ar putea să fie“. Aceste cuvinte sunt rostite de parcă ar fi fapte de necontestat și sunt rareori puse la îndoială. Ele prezintă concluzia unei discuții, în loc să constituie punctul ei de plecare. De ce se întâmplă așa? De ce declarăm fără șovăială că fetele – și de fapt toți copiii – pot fi de o cruzime evidentă, fără echivoc, și totuși noi, în calitate de părinți, psihologi și dascăli, ne simțim incapabili să luăm atitudine? Găștile există. Fetele sunt fete. Copilele aflate în grija noastră – ficele noastre, pacientele noastre, elevele noastre – trebuie pur și simplu să învețe să parcurgă drumul stâncos al maturizării feminine.

Până la un anumit punct, aceste lucruri sunt adevărate. Câtă vreme există grupuri de copii care se adună la un loc în microsocietatea pe care o numim școală, vor exista atât dovezi minunate de prietenie, cât și acte sfâșietoare de trădare. Realitatea este că toți copiii sunt capabili să fie cruzi: uneori ca urmare a apartenenței la un grup, alteori din proprie inițiativă. Dorința de integrare, de a face parte din ceva mai presus de ei înșiși, este nu numai o pornire naturală ce ține de procesul de dezvoltare, ci și una necesară, chiar benefică. Nevoia omului de a forma relații este la fel de fundamentală ca nevoia de apă sau de hrană. Expresia „a muri de singurătate“ nu este doar o metaforă, ci și o realitate.

Nevoia puternică de apartenență la un grup social se instalează încă de când copiii intră în învățământul școlar primar. Chiar și în perioada grădiniței, cei mici includ sau exclud alți colegi; probabil ați observat deja cum se tachinează, își pun porecle sau fac alte lucruri, mai rele. La această vârstă, educatorii vor interveni cu blândețe și vor îndemna copiii de vârstă preșcolară să accepte pe toată lumea, să fie buni cu prietenii lor, sau vor oferi alte sfaturi la fel de împăciuitoare. În școala primară – chiar din clasa pregătitoare în unele cazuri –, copiii nu mai sunt atât de supravegheați și încep să-și pună la încercare puterea de a influența. Ei caută să stabilească legături de prietenie cu orice preț.

Anaya, fetiță preșcolară care frecventează o grădiniță de stat din mediul urban

Să o luăm ca exemplu pe Anaya, o fetiță afro-americană de 5 ani, care merge la o grădiniță de stat din orașul Chicago. Educatoarele spun despre Anaya că e drăguță și inteligentă. Este unul dintre copiii buni din clasă, ceea ce înseamnă că nu are probleme de disciplină. Există multă diversitate etnică și rasială în rândul celor 28 de copii din grupa ei – afro-americieni, latino-americieni, asiatici, albi și destul de mulți de origine mixtă. Doamna educatoare Hernandez spune despre această grupă că este una dintre cele mai bune din grădiniță. Anul școlar e abia la început, și până acum nu au fost incidente care să atragă atenția personalului.

Întrebată la ce fel de incidente face referire, educatoarea enumeră rapid o sumedenie de mici abateri pentru care un copil este fie pedepsit printr-un *time-out*, fie nu mai au voie în recreație. Ea enumeră apoi abaterile mai grave, în urma cărora copilul este trimis în biroul directorului sau îi sunt sunați părinții.

„Se petrec lucruri normale, precum încăierările specifice vârstei. Băieții care lovesc, jocuri de lapte-gros care se lasă cu vânătași – genul acesta de întâmplări. Dacă avem de-a face cu un eveniment neobișnuit, cât timp nu vorbim despre oase

rupte sau sânge, ne descurcăm să îl gestionăm și pe cont propriu. Însă, dacă observăm că acel comportament agresiv se repetă și devine un tipar sau dacă un copil ori un grup de copii nu reușește să-și controleze pornirile, atunci trebuie să insistăm mai mult pe disciplină. Școala noastră nu tolerează comportamentul de tip *bully*, și avem un program puternic anti-bullying. Timp de șase săptămâni ajutam elevii să identifice comportamentul de *bully* și să-i facă față, îi învățăm să ceară ajutor și alte lucruri asemănătoare. În cei zece ani de când predau, chiar am obținut rezultate palpabile. Directorul se implică din timp. Părinții sunt chemați la grădiniță. Luăm totul foarte în serios.“

Întrebată care dintre copii sunt implicați în incidentele pe care le-a descris, doamna Hernandez răspunde imediat: „O, nu e deloc un comportament întâlnit exclusiv la băieți. Avem destule fete agresive – le știți doar, cele care îi sărută pe băieți cu forța, îi trag de păr, genul acesta de manifestări. Însă în general, când e vorba despre incidente serioase, băieții sunt totuși mai agresivi“.

Cum se manifestă agresivitatea fetelor? Doamna Hernandez trebuie să cumpănescă o clipă întrebarea. „Fetele sunt răutăcioase. Întâlnim fenomenul și în școala noastră, dar mai cu seamă la clasele mari. Bisericiuțele încep cu adevărat să se formeze în clasa a IV-a, cu toate că dau semne de apariție încă din grădiniță. Dar chiar și așa nu reprezintă o problemă la fel de mare precum agresivitatea băieților. Băieții pot să rănească serios alți copii.“

Doamna educatoare Hernandez este de aceeași părere cu mulți alți profesori, directori de instituții și părinți: fetițele pot să fie foarte rele. E pur și simplu un adevăr incontestabil. Soarele strălucește, ploaia te udă și fetele sunt răutăcioase. Ele exclud și trădează, însă doar comportamentul agresiv fizic al băieților poate să rănească serios un alt copil. La nivel superficial, această impresie este adevărată – toată lumea vrea să prevină violența fizică în școli. Ceea ce este trist este că acest mod de a gândi ignoră existența unor experiențe la fel de dăunătoare, chiar dacă nu fizic, pentru jumătate din populația școlară.

Ce spun cercetările din domeniul agresivității în relații

Cercetările au demonstrat că fetele pot fi la fel de violente ca băieții dacă redefinim manifestările de agresivitate astfel încât să includă și componenta verbală – cuvinte jignitoare, tăcerea ca pedeapsă, excluderea din grup, trădarea, bârfitul, zvonistica și alte asemenea comportamente. Sociologii care studiază prietenii și dinamica de grup la copii definesc aceste manifestări, printre care și tachinarea constantă, drept agresivitate relațională sau cruzime în interacțiunile sociale. Victimele susțin că agresivitatea relațională doare la fel de tare ca o lovitură fizică, și poate avea efecte de lungă durată.¹ Informațiile puse la dispoziție de ONG-ul Ophelia Project, dedicat combaterii tuturor formelor de manifestare a agresivității relaționale, arată că aceasta se soldează deseori cu simptome de natură fizică precum dureri de cap sau de stomac, prezente atât la agresor, cât și la victimă.²

Conflictele din relațiile de prietenie, agresivitatea relațională și bullyingul între fete au consecințe negative și continuă să se manifeste fără a fi gestionate, în parte din cauză că aceste probleme sunt fapte de taină în lumea fetițelor, iar adulții adesea nici nu știu că se petrec. Atunci când află despre ele, de cele mai multe ori le consideră neimportante. Cercetătoarea Nicki Crick și colegii săi de la Universitatea din Minnesota nu sunt deloc de acord cu această abordare și definesc agresivitatea relațională astfel: „Comportamente care îi rănesc pe ceilalți prin vătămarea (sau amenințarea vătămării) relațiilor sau sentimentului de acceptare, a prieteniei sau a apartenenței la grup.”³

Amintiți-vă ce a spus doamna educatoare Hernandez despre copiii de grădiniță, în timp ce o ascultați pe Anaya relatând nonșalant o poveste care ar putea fi istorisită la orice loc de joacă al oricărei școli din orice oraș sau localitate.

„La mine la grădiniță, în pauză, era un grup de fete mai mari care împliniseră deja 6 ani. Câteva dintre noi, cele care încă avem 5 ani, ne jucam cu ele. La un moment dat, una din-

tre ele întrebă cine nu a împlinit încă 6 ani. Fetele mai mari voiau să se joace cu cele care aveau deja 6 ani, iar eu aveam doar 5. Dar și eu voiam să mă joc cu ele, așa că am zis că am 6 ani, iar ele m-au crezut.”

Întrebată de ce le-a spus că are 6 ani, ea răspunde fără ezitare:

— Nu era corect să spună că puteai să te joci cu ele doar dacă aveai 6 ani. Erau prietenele mele, deci voiam să mă joc cu ele.

— Păi și celelalte fete care aveau doar 5 ani?

— Se plimbau pe acolo și au cerut voie să se joace și ele, dar fetele de 6 ani au zis: „Nu! Voi nu aveți voie să vă jucați!” Eu m-am bucurat că pot totuși să mă joc.

Cum s-a simțit Anaya când a văzut că prietenele ei de 5 ani nu au voie să se joace?

— Nu mi-a păsat, spune ea cu naturalețe. M-am bucurat că eu am voie, și atât.

Oare dorința Anayei de a aparține clubului celor populari este nefirească? Oare este ea o fetiță rea pentru că nu i-a păsat de fetele excluse din grup? Nu, e doar o fetiță de 5 ani normală și sănătoasă care încearcă să se descurce printre itele sociale ale vieții de preșcolar. Fetițele cu vârste cuprinse între 3 și 5 ani manifestă tipare de agresivitate relațională⁴ care s-au dovedit a fi relativ stabile de-a lungul timpului.⁵ Anaya (și povestea ei) nu reprezintă o excepție în mediul ei și nici în cel școlar.

Emma, elevă la o școală privată

Să facem cunoștință cu Emma, care merge la o mică școală privată aflată într-o suburbie a orașului Boston. Școala are un program serios anti-bullying, care constă în ore speciale predate fiecărei clase. La fel ca Anaya, Emma e considerată o elevă bună, liniștită și foarte sociabilă.

Într-o zi, Emma scrie următoarele: „Rebecca nu e prietena mea”. Întrebată de ce, ea răspunde:

— Păi, când m-am apropiat de ea pe terenul de joacă, și-a ridicat brațele în aer și a strigat: „Pleacă! Pleacă de lângă mine! Nu vreau să mă joc cu tine! Mă joc cu Lily!“

În timpul relatării făcute de Emma, am putut să observăm cât de uimită a fost ea de natura gălăgioasă și demonstrativă a respingerii dorinței ei banale de a se juca cu celalalte fete. Lectiile care îi învață pe cei mici cum să socializeze cu alți copii sau cum să-și facă prieteni se predau în aproape toate grădinițele din SUA. În ciuda regulilor de integrare socială ale școlii, Rebecca nu s-a sfiit să excludă fățiș și în gura mare o altă elevă din joc. Întrebată ce a făcut pentru a se împotrivi eliminării, Emma a ridicat din umeri abătută. I-a reamintit Rebeccei regulile școlii? A reușit să o determine pe Lily, cealaltă prietenă a ei, să o accepte în joc? A dat fuga la alte prietene care erau mai primitoare?

— Nu, ne spune Emma, privind în jos. Am văzut că Rebecca îi șoptea ceva lui Lily despre mine, iar după asta am rămas singură.

Asemenea scenarii nu se întâmplă doar la clasele pregătitoare. Pentru cele mai multe fete este de maximă importanță să fie incluse, chiar și cu prețul echității sau al altei relații de prietenie, cel puțin în acel moment. Excluderea are un impact foarte puternic asupra copiilor. După cum se poate deduce și din răspunsul Emmei, consecințele ar putea scăpa atenției profesorului, și probabil nu ar fi observate nici de alt personal școlar, însă ele se răsfrâng puternic din punct de vedere emoțional și social asupra fetelor de orice vârstă, afectând până și rezultatele la învățătură, după cum vei observa. Când ne-a relatat întâmplarea, Emma a re trăit emoțiile de pe terenul de joacă. Și nu e un caz singular.

Conflictele dintre prietene și rezultatele la învățătură

Kayla e o fetiță prietenoasă și sociabilă de 8 ani din Stockton, statul California. Ea intră în sala de clasa a II-a unde învață, nerăbdătoare să se joace cu Hadley până încep orele. Cele

două răd și își ating părul, așa cum fac multe fete pentru a-și arăta afecțiunea. Doamna învățătoare Jackson cheamă copiii să se așeze pe covor pentru a începe „Întâlnirea de dimineață“. Deși doamna Jackson e gata să vorbească despre calendar, Kayla sigur nu este.

Fetița e tulburată de faptul că prietena ei Sasha se comportă răutăcios. În pauze, Kayla, Hadley și Sasha cern pietre prin sită împreună sau se joacă pe bare. Învățătoarea încearcă să afle ce conflict a apărut în relația lor de prietenie, atât de devreme în zi.

— Sasha mi-a spus că nu vrea să stea lângă mine pe covor.

În continuare, doamna Jackson întreabă:

— Și tu ce ai făcut când ți-a spus asta?

— Am venit la dumneavoastră, răspunde Kayla.

Doamna Jackson îi răspunde:

— Atunci trebuie să-i spui Sashei cum te-a făcut să te simți.

Kayla merge la Sasha și îi zice:

— Am fost tare tristă când mi-ai spus că nu am voie să stau lângă tine.

— Șșșșt! strigă Sasha, și se întoarce cu spatele. O ascult pe doamna Jackson vorbind despre calendar!

Kayla, amărâtă, își dă seama că doamna Jackson a început deja întâlnirea. Fiindcă nu vrea să dea de necaz sau să provoace un moment neplăcut, ia loc, ținându-și bărbia în palme și privind covorul.

Cei mai mulți părinți și profesori sunt conștienți de faptul că toți copiii – atât băieții, cât și fetele – vor trece prin asemenea experiențe. Cu toate acestea, din cercetările făcute de specialiști în domeniul dezvoltării, educatori și psihologi, reiese că, până la vârsta adolescenței, impactul acestui tip de manifestare sistematică a interacțiunilor feminine ajunge să aibă consecințe negative asupra psihicului și stimei de sine⁶ ale fetelor. Astfel de comportamente au mai fost asociate cu probleme în relațiile cu persoane de aceeași vârstă, dar și cu creșterea incidenței depresiei.⁷

Înțelegi de ce stau așa lucrurile atunci când ascuți povești precum cele ale Anayei, Emmei sau Kaylei: încă de la primii pași către prietenia împărtășită și susținută – de fapt pe tot

parcursul vieții lor sociale – fetele asistă sau participă la conflicte specifice prieteniei, agresivitate relațională și bullying. Cruzimea în interacțiunile sociale începe de la conflictele obișnuite, nevinovate, de zi cu zi, și ajunge la poveștile de groază de care se tem părinții și pe care aceștia ar face orice să le evite, sau să își ajute copilul să le evite. Vorbim despre încheierea relației de prietenie sau adoptarea rolului de fetiță răutăcioasă doar pentru a rămâne în cercul de prietene. Un număr mare de platforme media (de exemplu, emisiuni TV, articole din reviste, comunități online), precum și relatările numeroșilor părinți care participă la workshopurile noastre vorbesc despre faptul că fetițele răutăcioase devin din ce în ce mai rele și că efectele acestei răutăți se resimt la vârste tot mai fragede.

Cercetările arată că repetarea acestor experiențe de-a lungul timpului poate avea un impact negativ uriaș asupra percepției de sine a copiilor și asupra abilităților acestora de învățare.⁸ Proiectul Pathways inițiat de Gary Ladd este un studiu longitudinal despre factorii care influențează evoluția școlară timpurie și continuă a copiilor. Studiul urmărește parcursul copiilor de la grădiniță până la etapa liceală și examinează modul în care evenimente familiale sau educaționale influențează succesul școlar. Rezultatele arată că, atunci când copiii au probleme cu colegii la școală, ei obțin rezultate mai slabe la măsurătorile pentru învățatură și performanță academică.⁹

Majoritatea programelor anti-bullying ratează ținta

În ciuda avântului luat de programele anti-bullying în SUA, problemele provocate de răutatea fetițelor și de conflictele specifice prieteniei dintre fete par să se situeze în afara ariei de interes a acestora. Cele mai multe discută despre metode de a gestiona agresivitatea fizică, dar nu tratează problemele de socializare care apar în prietenii. Cât despre

cele care iau totuși în considerare cruzimea în interacțiunile sociale, adesea pun accentul doar pe agresivitatea relațională care rezultă în povești de groază. Astfel, instrumentele și strategiile utilizate de majoritatea școlilor sunt mai potrivite să gestioneze comportamentele specifice băieților sau bullyingul extrem.

„Programele școlare anti-bullying ratează ținta în ceea ce le privește pe fetițele din clasele primare“, spune Penny, mamă a trei fete, pe un ton blazat. „Reușesc să transmită mesajul când vine vorba despre violență și bullying explicit, însă ignoră aproape complet conflictele dintre fete și problemele lor de socializare. E bine să știi cum să îi ții piept unui *bully* de pe stradă, dar ce faci când agresorul este chiar prietena ta cea mai bună?“

Realitatea este că știm foarte puține lucruri despre modurile în care fetițele folosesc agresivitatea relațională și cruzimea în interacțiunile sociale în primii ani de școală, sau despre impactul acestor metehne. Și totuși toate aceste experiențe timpurii cumulate pregătesc terenul pentru formarea identității fetelor și pentru dobândirea senzației de putere (sau de lipsă acesteia) pe care o resimt ele atunci când intră în apele turburi ale gimnaziului. Deși există câteva cărți extraordinare precum *Reviving Ophelia*, de Mary Pipher, *Best Friends, Worst Enemies*, de Michael Thompson, și *Queen Bees and Wannabees*, de Rosalind Wiseman, s-a scris foarte puțin despre cum pot fi ajutate fetele mici să-și rezolve problemele și să-și gestioneze relațiile sociale în anii premergători gimnaziului.

Cu toate acestea, primii ani de școală reprezintă o perioadă unică în dezvoltarea copiilor: deși fetele sunt suficient de mature încât să înceapă să pătrundă cu independență în lume, totuși părinții, profesorii, psihologii și educatorii le oferă în continuare sprijin de nădejde. Spre deosebire de perioada adolescenței, adulții iubitori încă mai pot influența destul de ușor alegerile fetelor și modul în care gestionează ele cruzimea care se manifestă în interacțiunile sociale și bullyingul. Oferind îndrumare, adulții pot contribui la dezvoltarea aptitudinilor de socializare ale fetelor, cu condiția să li se ofere un plan accesibil, alături de instrumente și resurse potrivite.

A ști cum să recunoști și să abordezi aceste probleme încă de timpuriu este esențial. Conflictele dintre prietene și agresivitatea relațională încep să domine dinamica socială a fetelor încă din primii ani de viață. Nu se petrec astfel lucrurile pentru că fetele sunt intrinsec rele sau fiindcă sunt mai crude decât băieții. Copiii participă la interacțiuni sociale care se desfășoară conform cu (și sunt adeseori dictate de) dinamica grupului, situată deasupra controlului individual. Dorința de apartenență este adânc înrădăcinată în fiecare dintre noi și rămâne o parte importantă a interacțiunilor noastre sociale chiar și la vârsta adultă.

Lucrând cu elevi ai unor școli din Rhode Island, Massachusetts, New York, Oregon, California și Colorado, în calitate de profesori și educatori parentali, am înțeles ce influență puternică au problemele de socializare specifice copilăriei, mai ales asupra fetelor mici. Ca multe alte cadre didactice, și noi am descoperit că, dacă un profesor vrea să predea subiectul pe care îl discutăm aici, trebuie mai întâi să învețe cum să recunoască problemele care apar în prietenii dintre fete și cum să reacționeze la ele. Se întâmplă des ca fete de grădiniță sau aflate în clasa întâi să vină la ore distrase de o ceartă cu o prietenă sau de o situație tensionată din grupul de prietene. Ele sunt atât de copleșite de ceea ce li se întâmplă pe plan personal, încât nu reușesc să se concentreze la învățatură.

Pentru a participa mai activ la ore, fetele au nevoie de sprijin în vederea gestionării conflictelor specifice prieteniei și problemelor de socializare care decurg din acestea. Paul Von Essen este asistent social la Inspectoratul Școlar Cherry Creek din Littleton, statul Colorado, și conferențiar la nivel național pe tema combaterii bullyingului. El explică situația astfel: „Noi ținem cursuri anti-bullying pentru ca profesorii să poată să predea, iar elevii să poată să învețe“. Deoarece am văzut că a obținut rezultate minunate prin munca lui alături de grupuri de copii mici, știm câtă putere are această afirmație pe care o face, dat fiind faptul că se bazează pe programe și acțiuni concrete. Chiar și așa, fetele continuă să

întâmpine probleme, fiindcă, în realitate, cea mai mare parte a programelor anti-bullying aleg să ignore sau să trateze superficial acele conflicte dintre prietene care le afectează fetelor performanța școlară. Imaginează-ți ce impact poate să aibă un sistem de socializare în care fetele sunt deseori captive în ceea ce numim prietenii de tip yo-yo – adică acele relații în care cea mai bună prietenă a fetei o exclude pe aceasta din joc și este rea cu ea astăzi, dar mâine se comportă de parcă ar fi din nou cele mai bune prietene, ținând-o tot așa asemenea unui joc yo-yo care o poartă pe fetiță ba încolo, ba încoace, lăsând-o până la urmă pradă confuziei. Prea des, fetele trebuie să găsească singure modalitatea prin care să interacționeze în siguranță cu alte fete. Li se cere să își dea seama pe cont propriu cum să scape de suferință și de temeri, astfel încât să fie capabile să se concentreze la ceea ce trebuie să facă de fapt la școală – adică să învețe.

Problemele de socializare fac ravagii

Cu toate că mulți copii pot să treacă ușor peste un incident izolat precum tachinarea sau excluderea dintr-un grup, mai multe incidente de acest soi de-a lungul zilelor, săptămânilor, lunilor și anilor vor lăsa urme asupra imaginii de sine a fetei ca elevă, membră a familiei și prietenă. Expunerea la asemenea evenimente în toate momentele importante ale vieții ei – în recreație, la ora de matematică, pe hol și la ora de muzică – îi influențează abilitatea de a învăța, de a participa activ la ore și de a deprinde aptitudini de lider de-a lungul școlii primare. Din păcate, conflictele dintre prietene, problemele de socializare, agresivitatea relațională și bullyingul între fete sunt trecute cu vederea deoarece copilele le lipsește vocabularul descriptiv și un cadru conceptual cu ajutorul căror să înțeleagă ceea ce li se întâmplă. Așadar, fetele nici măcar nu realizează că, pentru a fi gestionate, asemenea evenimente trebuie să fie discutate, să genereze sprijin și să ducă la luarea de măsuri.